

Dit artikel probeert u op een beeldende wijze meer inzicht te geven in de abstracte materie van de juridische causaliteit. Het artikel is een tweeluik. Het eerste deel van dit tweeluik (zie de *Beursbengel* nr. 879) behandelt in vogelvlucht (een deel van) de causaliteit in het aansprakelijkheidsrecht. De causaliteit in het verzekeringsrecht kent haar eigen dynamiek. Dat komt in dit tweede deel van dit tweeluik aan bod.

CAUSALITEIT IN HET VERZEKERINGSRECHT

In de afgelopen editie van de *Beursbengel* ben ik in vogelvlucht door het onderwerp causaliteit in het aansprakelijkheidsrecht gevlogen. In het laatste deel van het tweeluik bespreek ik de causaliteit in het verzekeringsrecht.

Stelt u zich voor dat u, enigszins verdrietig om de dood van de valk Paco, uw huis een grondige sopbeurt geeft. U schuift het tapijt opzij en tot uw schrik is de begane grondvloer bezaaid met kelderzwam.

U doet een beroep op uw woonhuisverzekering voor schade aan de vloer. Er is volgens u sprake van een gedekte schade aangezien het duidelijk is dat de schade is ontstaan door de kelderzwam. Uw verzekeraar stelt dat het wellicht zo kan zijn dat de schade direct veroorzaakt is door de kelderzwam, maar stelt tevens dat niet de kelderzwam de rechtens relevante oorzaak is, maar de schoorsteen die hemelwa-

ter heeft getransporteerd naar de begane grond. Hoe zit dit?

CAUSALITEIT IN HET VERZEKERINGSRECHT IN HET ALGEMEEN

In het Hogenboom/Unigarant-arrest betoogde de advocate van de door een ongeval invalide geraakte heer Hogenboom, dat de causaliteitsleer van de toerekening naar redelijkheid niet alleen geldt bij beoordeling van een aanspraak in het kader van een wettelijke aansprakelijkheid (van de veroorzaker), maar ook moet worden toegepast bij aanspraken gericht

Leer van redelijke toerekening is niet automatisch van toepassing

tegen een verzekeraar teneinde een uitkering te verkrijgen uit hoofde van de afgesloten ongevallenverzekering. De Hoge Raad gaat daar niet in mee:

'In de hiervoor weergegeven overweging heeft het hof tot uiting gebracht dat hier niet aan de orde is de vraag of, in het kader van een wettelijke verplichting tot schadevergoeding, een bepaalde schade als gevolg van de gebeurtenis waarop aansprakelijkheid berust, aan de aansprakelijke kan worden toegerekend, doch de vraag of een causaal verband aanwezig is, dat in een overeenkomst voor een bepaald overeengekomen rechtsgewolg wordt geëist tussen twee gebeurtenissen van andere aard, hier het voormelde ongeval en de hiervoor bedoelde functiestoornis. Bij de beoordeling of een dergelijk in een overeenkomst geëist causaal verband aanwezig is, komt het in de eerste plaats aan op inhoud en strekking van die overeenkomst en, zo daarover geschil bestaat, op uitleg van die overeenkomst.'

De leer van de redelijke toerekening, die wordt gehanteerd in artikel 6:98 BW, is blijkens het arrest dus niet (automatisch) van toepassing in het verzekeringsrecht. De Hoge Raad oordeelde dat men in

»

het kader van het causale verband allereerst moest zoeken naar een causaliteitsmaatstaf in de polis. De aan te leggen causaliteitsmaatstaf is ingebed in de contractuele verhouding. Om te bepalen of de verzekeringsvoorwaarden een causaliteitsmaatstaf bevatten, komt het aan op de strekking en de inhoud van de verzekeringsovereenkomst en, als daarover geschil bestaat, op uitleg van de overeenkomst.

Veronderstel dat partijen bij een verzekeringsovereenkomst in een situatie van samenwerking of opeenvolging van een enerzijds gedekte en anderzijds uitdrukkelijk uitgesloten oorzaak, het schadegeval graag gedekt willen zien. Dit kunnen ze realiseren door ter hoogte van expliciet uitgesloten oorzaken, bijvoorbeeld de kwalificaties 'rechtstreeks' of 'uitsluitend' te gaan toevoegen. Deze redenering werkt uiteraard ook in de omgekeerde richting.

Stel dat de woonhuisverzekering expliciet schade dekt ontstaan door schimmel, en schade uitsluit rechtstreeks (of uitsluitend) veroorzaakt door regenwater.

In dat geval zou de schade gedekt zijn onder de woonhuisverzekering.

Van dekking zou ook sprake zijn als de schade rechtstreeks zou zijn ontstaan door schimmels.

WAT ALS DE VERZEKERINGSOVEREENKOMST GEEN CAUSALITEITSMATSTAF GEEFT?

In dat geval moet gekozen worden voor een bepaalde causaliteitsleer.

Uit de literatuur en jurisprudentie volgt dat over het algemeen wordt gekozen voor de zogenaamde 'dominant cause'-leer¹. Deze leer houdt kort gezegd in dat de effectieve, dominante, meest vooraanstaande oorzaak geldt als oorzaak van de schade. De *dominant cause* wordt vastgesteld met het gezonde verstand.

Een ander causaliteitsleer die in het verleden in Engeland gehanteerd werd is de 'causa proxima'-leer². Die leer houdt in dat de naaste (laatste in de tijd) oorzakelijke gebeurtenis de oorzaak van de schade is. Deze leer vergt weinig denkwerk, wat een voordeel kan zijn, maar toepassing van deze leer is meestal onbevredigend. Een automobilist zou namelijk

Geen causaliteitsmaatstaf in polis? Over het algemeen kiest men dan de 'dominant cause'-leer

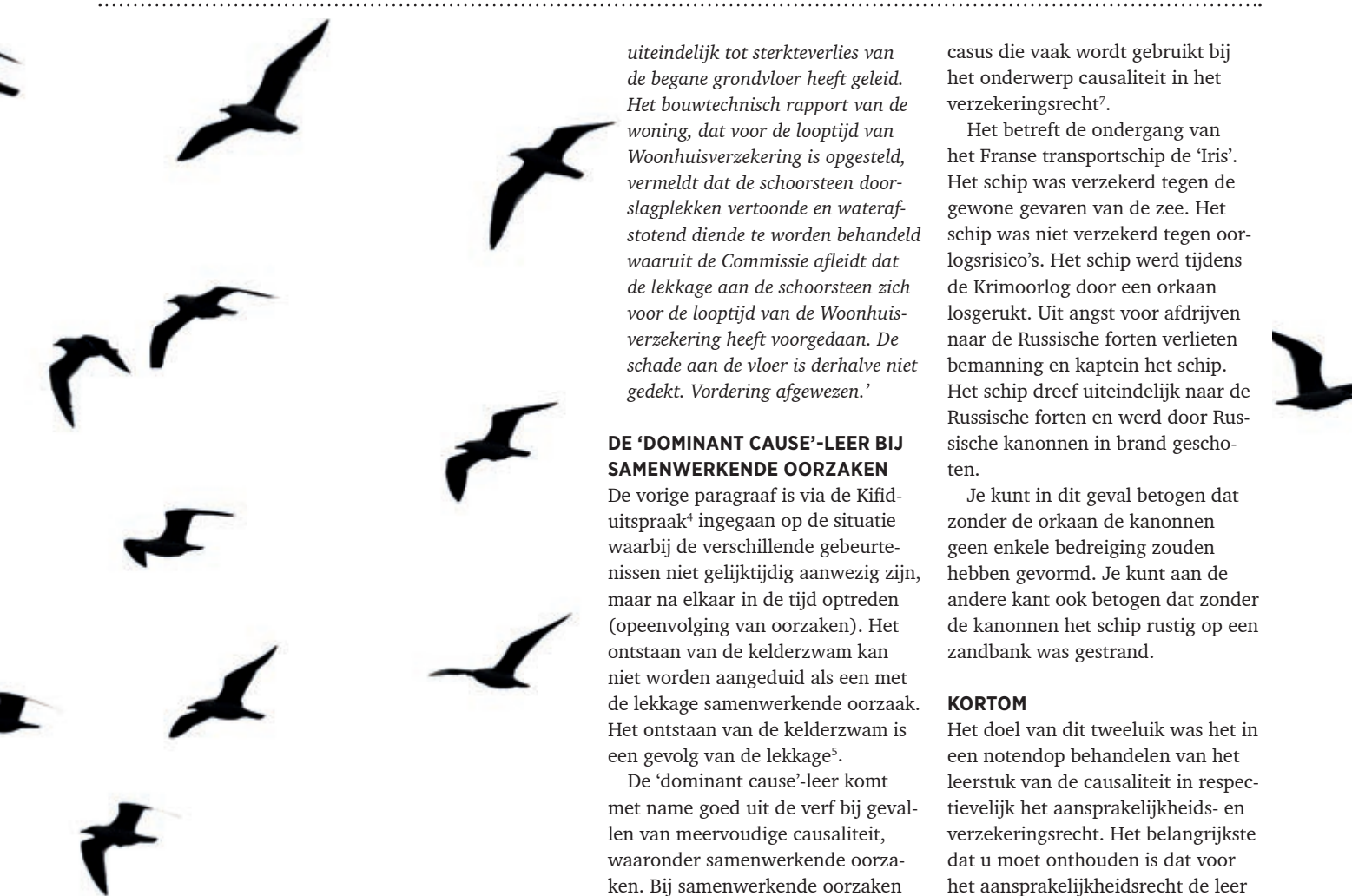

verzekerd zijn als hij met een wrakke auto op een natte weg met 100 km tegen een boom botst. Immers, niet de eigen schuld en ook niet het eigen gebrek, maar de botsing is de oorzaak van de schade.³

Tot slot een leer die bij niet samenwerkende oorzaken (ik kom hier nog op terug) tot een vergelijkbaar resultaat komt als de 'dominant cause'-leer, Dit is de adequate leer (oftewel de leer van de adequate veroorzaking). De oorzaak van de schade is elke gebeurtenis die in een adequaat verband staat tot de schade, hetgeen het geval is indien de schade het naar ervaringsregels (of: redelijkerwijs) te verwachten gevolg is van de gebeurtenis.

DE 'DOMINANT CAUSE'-LEER BIJ NIET SAMENWERKENDE OORZAKEN

Het voorbeeld dat is gebruikt aan het begin van het artikel is niet geheel toevallig uit het leven gegrepen. Het Kifid heeft zich in 2017 hierover gebogen. De samenvatting en uitkomst van de casus is als volgt:

uiteindelijk tot sterkteverlies van de begane grondvloer heeft geleid. Het bouwtechnisch rapport van de woning, dat voor de looptijd van Woonhuisverzekering is opgesteld, vermeldt dat de schoorsteen doorslagplekken vertoonde en waterafstotend diende te worden behandeld waaruit de Commissie afleidt dat de lekkage aan de schoorsteen zich voor de looptijd van de Woonhuisverzekering heeft voorgedaan. De schade aan de vloer is derhalve niet gedekt. Vordering afgewezen.'

DE 'DOMINANT CAUSE'-LEER BIJ SAMENWERKENDE OORZAKEN

De vorige paragraaf is via de Kifid-uitspraak⁴ ingegaan op de situatie waarbij de verschillende gebeurtenissen niet gelijktijdig aanwezig zijn, maar na elkaar in de tijd optreden (opeenvolging van oorzaken). Het ontstaan van de kelderzwam kan niet worden aangeduid als een met de lekkage samenwerkende oorzaak. Het ontstaan van de kelderzwam is een gevolg van de lekkage⁵.

De 'dominant cause'-leer komt met name goed uit de verf bij gevallen van meervoudige causaliteit, waaronder samenwerkende oorzaken. Bij samenwerkende oorzaken is sprake wanneer twee gebeurtenissen een gevolg teweegbrengen, dat door beide oorzaken afzonderlijk niet ingetreden zou zijn.

Stel, u ontvlucht uw beschimmelde huis en maakt een tocht met uw zeiljacht. Tijdens een storm breekt een mast. Verzekerd is onder meer schade die door storm wordt veroorzaakt. Schade door eigen gebrek is op de polis echter uitgesloten. De verzekeraar weigert dekking onder de watersportpolis. Uit onderzoek is gebleken dat de bouten van de mast door corrosie waren aangetast. U stelt zich op het standpunt dat als er geen storm was geweest, u ook geen schade zou hebben gehad. De rechter verwerpt deze stelling en stelt de verzekeraar in het gelijk. Volgens de rechter is de storm uiteraard een causale factor, maar is de rechtens relevante oorzaak geweest de door corrosie aangetaste bouten van de mast⁶.

Bij de 'dominant cause'-leer zou gevoelsmatig wellicht steeds het initiële feit aan te wijzen zijn als 'dominant'. Dat hoeft niet altijd zo te zijn. Als voorbeeld hiervan een

casus die vaak wordt gebruikt bij het onderwerp causaliteit in het verzekeringsrecht⁷.

Het betreft de ondergang van het Franse transportschip de 'Iris'. Het schip was verzekerd tegen de gewone gevaren van de zee. Het schip was niet verzekerd tegen oorlogsrisico's. Het schip werd tijdens de Krimoorlog door een orkaan losgerukt. Uit angst voor afdrijven naar de Russische forten verlieten bemanning en kapitein het schip. Het schip dreef uiteindelijk naar de Russische forten en werd door Russische kanonnen in brand geschoten.

Je kunt in dit geval betogen dat zonder de orkaan de kanonnen geen enkele bedreiging zouden hebben gevormd. Je kunt aan de andere kant ook betogen dat zonder de kanonnen het schip rustig op een zandbank was gestrand.

KORTOM

Het doel van dit tweeluik was het in een notendop behandelen van het leerstuk van de causaliteit in respectievelijk het aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht. Het belangrijkste dat u moet onthouden is dat voor het aansprakelijkheidsrecht de leer van de redelijke toerekening geldt (art. 6:98 BW) en dat voor het verzekeringsrecht het uitgangspunt de causaliteitsmaatstaf in de polis is en bij gebrek aan een dergelijke maatstaf in de literatuur en jurisprudentie is betoogd dat de 'dominant cause'-leer leidend is. ●

Mr. F. (Flip) van Huizen Jr.
De auteur is advocaat bij Van Huizen Law te Rotterdam.

VOETNOTEN

1. Een zuivere toepassing van de leer van de causa proxima kent veelal de brandverzekering. Brandverzekeringen bieden namelijk vaak dekking wanneer de brand de laatste schakel in de causale keten is (causa proxima).
2. Een zuivere toepassing van de leer van de causa proxima kent veelal de brandverzekering. Brandverzekeringen bieden namelijk vaak dekking wanneer de brand de laatste schakel in de causale keten is (causa proxima).
3. Voorbeeld ontleend aan 'Hoofdzaken verzekeringsrecht', 2017, van Wery en Mendel p. 74.
4. Kifid-uitspraak 2017-513 (04-08-2017).
5. Het gebruik van de adequatie-leer had volgens mij tot dezelfde uitkomst geleid.
6. Voorbeeld ontleend aan een webartikel van mr. Fledderus van Polis Advocaten.
7. Van Schellen 'Juridische causaliteit' 1972, p. 298.

'Consument heeft een beroep op zijn woonhuisverzekering

Voor het verzekeringsrecht is het uitgangspunt de causaliteitsmaatstaf in de polis

gedaan voor schade aan de vloer van zijn woning. De schade bestaat uit degeneratie van de begane grondvloer die is veroorzaakt door een kelderzwam. De verzekering biedt alleen dekking als de schade het gevolg is van een gebeurtenis die zich tijdens de looptijd van de verzekering heeft voorgedaan. De Commissie stelt vast dat in deze omschrijving van de dekking in artikel 1.A van de voorwaarden geen criterium voor het causaal verband tussen de schade en de gebeurtenis is gegeven. Dit brengt mee dat de gebeurtenis de dominant cause van de schade dient te zijn. De effectieve oorzaak van de schade aan de vloer is de schoorsteen die hemelwater naar de begane grondvloer heeft getransporteerd. Bij de voet van de verwijderde schoorsteen heeft zich vocht opgehoopt waardoor een kelderzwam is ontstaan die